

ΕΛΕΝΗ ΚΑΤΣΑΜΑ

*η ζωή και οι θάνατοι
της Αλεξάνδρας Δελλή*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ

Παιδικά εικονογραφημένα βιβλία

Σειρά: «Οι Μεγάλοι όταν ήταν Μικροί» (Εκδόσεις Πατάκη)

Καλά Χριστούγεννα, κύριε Ντίκενς

(ζωγραφιές Βασίλης Κουτσογιάννης, 2019)

Οι απίθανες περιπέτειες του κυρίου Θερβάντες

(ζωγραφιές Βασίλης Σελιμάς, 2020)

Εξυπερύ, ο πρίγκιπας που δε μεγάλωσε

(ζωγραφιές Βασίλης Σελιμάς, 2020)

Ελένη Κατσαμά, Φίλιππος Μανδηλαράς,

ζωγραφιές Κατερίνα Σισκοπούλου

Αλλόκοτες Ιστορίες (Εκδόσεις Πατάκη, 2018)

Απίθασες Ιστορίες (Εκδόσεις Πατάκη, 2018)

Απίθανες Ιστορίες (Εκδόσεις Πατάκη, 2019)

Βιβλία για νέους

Ο κόσμος απ' την αρχή (ΚΕΘΙ & UNICEF, 2019)

Το σκλαβάκι της Κνωσσού (Εκδόσεις Πατάκη, 2017)

Γορίλλας στο φεγγάρι (Εκδόσεις Πατάκη, 2014)

Κοσμοδρόμιο (Εκδόσεις Πατάκη, 2011)

Σαν τα χελιδόνια (Εκδόσεις Πατάκη, 1997)

Βιβλία για ενήλικες

Χάδι στη ράχη ψαριού (Ηλέκτρα, 2004)

Οι ωραίοι γκρεμοί (Παπαϊωάννου, 2003)

Τα σύννεφα κανείς δεν πρέπει να τα παίρνει στα σοβαρά

(Οξύ, 1998)

ΕΛΕΝΗ ΚΑΤΣΑΜΑ

*η ζωή και οι θάνατοι
της Αλεξάνδρας Δελλή*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχου/ων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής άδειας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη Ελληνική Λογοτεχνία
Πεζογραφία – 506

Ελένη Κατσαμά, *Η ζωή και οι θάνατοι της Αλεξάνδρας Δελλή*

Επιμέλεια-διόρθωση: Αντωνία Κιλεσσοπούλου

Εικαστικό εξωφύλλου: Ελένη Κρίκκη

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright © Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

και Ελένη Κατσαμά, Αθήνα, 2020

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούνιος 2021

KET Δ478 ΚΕΠ 379/21

ISBN 978-960-16-9298-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΗΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΓΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

περιεχόμενα

I

η αρχή του κόσμου	13
το ψωμί	15
το καφενείο	18
τα ξυπόλυτα	20
ο Ταξιδευτής	23
μετά τον θάνατο	26
η κόρη της λάμιας	34
ο Κεντράν	37
ο τέλειος μπάσταρδος	41
το βουνό	45
η ανοιξιάτικη μπόρα	47
πριν από την ανοιξιάτικη μπόρα	49
Αυτό	52
η ομορφιά του	59
η αγάπη της	61
τα κόκαλα της Περσεφόνης	64
η κηδεία	67
η γριά πουτάνα	71
πράσινα βελούδινα φυλλαράκια	73
η σελίδα τριακόσια δώδεκα	78
τα φιτίλια	80
η θεία δίκη	86

το γέλιο του	90
οι ρίζες	92
μια πλάκα σαπούνη	95
τα γενέθλια	97
τέσσερα βάζα μέλι	100
το αυγό	103
η μέδουσα	106
οι τρύπες	109
το πεπρωμένο	112
το αίμα	115
ο προξενητής	117
το αμπέλι	122
το δρεπάνι	125
τα ξύλινα γράμματα	130
η υπόσχεση	134
το μαχαίρι	139

II

ανάμεσα	145
ο πολεμιστής	149
ο λύκος ουρλιάζει	151
ο νόμος	155
ο γάμος	158
το δώρο	160
η προφητεία	162
Αυτό — ή, αλλιώς, αγάπη	164
το κοπάδι	168
η ανάκριση	172
ο χιονοκλέφτης	176
ο στρατηγός	183
το καλοκαίρι όταν τελειώνει	186

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

το νερό.....	189
τα ζώα	194
το ροδάκινο	196
το φαράγγι.....	199
οι μέρες	201
νεκροί.....	204

III

ανάμεσα ξανά	209
το ρεύμα	211
η καμπίνα	215
η μεγάλη	217
το πρωί.....	219
το κοκκινιστό	221
το καλάθι.....	225
η μικρή.....	228
δόντια κυρίως	230
τα τέλεια μωρά.....	232
η κληρονομιά.....	235
η ωτίτιδα	236
το λιοντάρι	238
η λαϊκή.....	241
στην Ερημιά	244
τέλος εποχής	247
η επιστροφή	250
το τέλος του κόσμου.....	256

η αρχή του κόσμου

Αυτή ήταν η αρχή του κόσμου και η Αλεξάνδρα Δελλή ήταν όμορφη όπως η φλόγα και όπως οι μίσχοι απ' τα λουλούδια. Έβλεπε τον κόσμο να σκοτεινιάζει στο δάσος όταν ο ήλιος δε χωρούσε να περάσει από τα δύστροπα κλαδιά κι ένιωθε τότε πως ήταν ανεξερεύνητα, ένα προς ένα, όλα τα σκοτάδια της πλάσης. Παρόλο που από πειθήνια υπακοή αλλά και φόβο πάλευε να τα αποφύγει, ωστόσο κέρδιζε το ένστικτο κι η περιέργεια που κάνει όλα τα πράγματα περίπλοκα. Γλίστραγε λοιπόν ανάμεσα στις ρίζες γουρλώνοντας τα μάτια της να δει.

Όταν το σκοτάδι κατάπινε αχόρταγα τον κόσμο κι η Αλεξάνδρα δεν έβλεπε μπροστά, ούτε πίσω ούτε καν τον εαυτό της, σαν να μην υπήρχε ή σαν να 'ταν ένα μικρό κομμάτι νύχτας, τότε μόνο γύριζε σπίτι, κρατώντας σφιχτά στις χούφτες της λίγο από το σκοτάδι αυτό.

Στεκόταν έξω από την πόρτα, χαίδευε στο κεφάλι το κουτσό σκυλί, τίνιζε τα χώματα απ' τα γόνατα, σάλιωνε τα δύο πρώτα δάχτυλα κι έτριβε τις γρατζουνιές από τ' αγκάθια, έστρωνε τα μαλλιά της και σήκωνε το πορτάλι.

Πάνω στο μπαούλο το πελεκημένο βρίσκονταν απλωμένα ξέφτια, που έμοιαζαν περισσότερο με κουβάρι χρωματιστές κλωστές παρά αλλαξιές με ρούχα για την κούκλα της. Παραδίπλα ο Τσίκο, ο αδερφός της —που μασουλούσε λιόσπορους ολημερίς, τσικ και τσικ—, έχοντας ριγμένη στους ώμους την κάπα του πατέρα του, έμοιαζε γίγαντας. Σκυμμένος πάνω από ένα γαριασμένο φύλλο χαρτί, με το φως της λάμπας να τρεμουλιάζει σκιές στον τοίχο, έγραφε μ' ένα κομμάτι κάρβουνο.

Σκούρα σιωπή απλωνόταν στο δωμάτιο που χώραγε τέσσερις. Η Αλεξάνδρα, που τα ξέφτια τυλίγονταν στα δάχτυλά της, ο Μανιός, ο άντρας που κρατούσε καθισμένος τα γόνατά του, σκυμμένος πάνω στη γη, μαρμαρωμένος, ο Τσίκο, το αγόρι που γρατζούναγε τα γράμματα, κι η Πέτρα, η γυναίκα που 'ταν σκυμμένη και κανείς δεν έβλεπε το πρόσωπό της — θα μπορούσε να ήταν λάμια όταν δεν την κοίταζε κανένας κι ύστερα να γύριζαν πάλι τα χαρακτηριστικά της σε ανθρώπινα. Και τίποτε άλλο πέρα από το ξεχασμένο νερό που κόχλαζε για το βραστάρι και το κουτσό σκυλί απ' έξω που μουρμούριζε αλλάζοντας πλευρό.

το ψωμί

Η Αλεξάνδρα άνοιξε τα μάτια. Δε σηκώθηκε άμέσως, παρά έμεινε ξαπλωμένη στο ντιβάνι, πάνω στην κουρελού με τα ξεθωριασμένα κόκκινα και μαύρα, κάτω από ένα θολό απολειφάδι κουβέρτας. Στα πόδια της κούρνιαζε νυσταγμένο κι ανυπόμονο το κρύο που τρύπωσε κάτω από το νυχτικό της και την τύλιξε ασφυχτικά, ψάχνοντας κι αυτό για λίγη ζέστη.

Ήταν η μέρα του Ταξιδευτή στο σπίτι των Δελλήδων. Του 'φτιαχαν ψωμί να έχει μαζί του, να μην πεινάει και διάζεται να φτάσει γρηγορότερα. Η σκέψη στο ψωμί τής έδωσε κουράγιο να σηκωθεί και ν' ακουμπήσει τα λιγνά της πόδια στις σανίδες. Στην καρέκλα συνάντησε την κάπα του Μανιού, εκείνη που φορούσε τις νύχτες ο Τσίκο, και την έριξε στους ώμους της. Περπάτησε αργά, σαν πριγκίπισσα που πλησίαζε τον θρόνο της. Την ίδια στιγμή τα σκουπίδια που έφερε απ' έξω ο αέρας και τ' απομεινάρια του βραδινού που παρασύρθηκαν κάτω από την ξεφτισμένη κάπα, τα γυμνά της πόδια, οι ξεπλεγμένες της κοτσίδες, το τρέκλισμα της νύστας την απομάκρυναν απ' τον πριγκιπικό της θρόνο.

Ο πλανόδιοςπραματευτής είχε φτάσει, τον άκουγε να μουρμουρίζει, κι η Αλεξάνδρα βγήκε στο ταρατσάκι όπου έκαιγε ο φούρνος. Κατέβηκε τις χορταριασμένες πέτρες που 'παιζαν ρόλο σκάλας ως τον δρόμο για να δει τηνπραμάτεια, παρόλο που ήταν ίδια με την προηγούμενη, παρόλο που ήταν ίδια κάθε φορά. Καρούλια και καρφίτσες, σακοράφες καιτσιμιπιδία, βρακολάστιχα κι αγκράφες, κι από δίπλα μια γυναίκα ανέβαινε στο σπίτι της Πέτρας, πάντα μια γυναίκα ανέβαινε στο σπίτι της Πέτρας, που κρατούσε μια κουλούρα ψωμί με βούτυρο και φρέσκο γάλα στην ποδιά της. Πίσω από τονπραματευτή είχε ήδη αρχίσει να στήνεται το εργοτάξιο κι η Αλεξάνδρα, κρατώντας μια φούχτα βελόνες, κοιτούσε τους εργάτες που έσκαβαν το χώμα.

Ύστερα ανέβηκε πάλι τις χορταριασμένες πέτρες, μπήκε στο ταρατσάκι. Δίπλα στον αναμμένο φούρνο, το ένα πίσω από το άλλο, τέσσερα παχουλά ζυμάρια περίμεναν τη σειρά τους πάνω στο φτυάρι. Σκαρφάλωσε σ' ένα κούτσουρο η Αλεξάνδρα, ανασήκωσε την κάπα της και κάθισε μπροστά απ' τον φούρνο πάνω στο ζεστότσιμέντο. Όταν βολεύτηκε, διάλεξε μια ζύμη και βούτηξε το δάχτυλό της μέσα. Το ζυμάρι υποχώρησε.

«Αυτό θα 'ναι το δικό μου, μα θα το μοιραστώ με τον Ταξιδευτή, να μάθω τα μυστικά του, να μάθω ποιον θα πάρει φεύγοντας μαζί του» είπε η Αλεξάνδρα στο κουτσό σκυλί κι ήσυχη κατέβηκε και μπήκε μέσα.

Πάνω στο τραπέζι, σ' ένα βαθύ πιάτο στριμώχνονταν

έξι μικρά αυγά που το καθένα πάνω του είχε κολλημένη εκτός από μια γενναία κουτσουλιά κι ένα καφέ πούπουλο, κι έμοιαζαν έτσι πολύ σημαντικά αυγά. Τα έπιασε, ήταν ζεστά. Πήρε ένα, το έσπασε στο τραπέζι, το ξεφλούδισε στην κορυφή του και το ρούφηξε. Ύστερα το επέστρεψε στη θέση του ανάμεσα στα άλλα, άδειο.

το καφενείο

Η Ερημιά δεν ήταν παρά πενήντα σπίτια σπαρμένα εδώ κι εκεί. Αριστερά και δεξιά λόφοι και βουνά για να ξαποσταίνουν τα φεγγάρια και οι ήλιοι κι ύστερα να καταρακυλούν τις νύχτες και τις μέρες. Δρόμοι, μποστάνια, σπαρτά, χωράφια κι ανάμεσά τους στάνες, ξέφραγα, ζώα κι άνθρωποι ανακατωμένα, μουγκρητά, βελάσματα, κουδούνες, χλιμιντρίσματα, αναστεναγμοί, γαβγίσματα, φωνές, μπόχα από τα γουρούνια και στη μέση όλων αυτών ένα καφενείο, του Παΐση.

Ο Μανιός μπήκε τινάζοντας τις μπότες του στο κατώφλι. Κάθισε και κρέμασε την τραγιάσκα στο γόνατο.

«Μια μπίρα» είπε.

Δυο αφίσες κολλημένες στα τζάμια. Η μία γεμάτη μυγοφτύματα, μ' ένα κορίτσι που κρατούσε ένα μπουκάλι, έγραφε *Μπυράλ αρωματώδες νέκταρ*, και μία ακόμη, κιτρισιμένη απ' τον ήλιο, *Για να γνωρίσετε την κόκκινη Άστωρ από λεπτό ατσάλι*, μ' ένα ξυράφι που έλαμπε η λάμα του.

«Το σκοτάδι της γης έφτασε στο τέλος του» είπε ο Παΐσης αφήνοντας δύο ξέχειλα ποτήρια στο τραπέζι.

«Έτσι φαίνεται» απάντησε ο Μανιός ρουφώντας τον αφρό «καιρός ήτανε».

«Μου 'πανε πως τα φυτεύουν για τα καλά μες στα βουνά εκείνα τα καλώδια. Από κει, λέει, θα φυτρώσει το φως».

«Από κει θα φυτρώσει» είπε ο Μανιός τρίβοντας με τα δάχτυλα το γόνατό του.

Έξω το εργοτάξιο δούλευε πυρετωδώς. Άντρες θαμμένοι στο χώμα ως τον λαιμό έσκαβαν, ενώ κολόνες στοιβαγμένες σε λόφους περίμεναν παραδίπλα.

Ίσως πραγματικά το σκοτάδι του κόσμου να έφτασε στο τέλος του, σκέφτηκε ο Μανιός ρουφώντας τον αφρό απ' το ποτήρι του.

τα ξυπόλυτα

Στην Ερημιά ο χρόνος κυλούσε αργά πάνω στις πλάτες των ανθρώπων. Οι νύχτες σέρνονταν σαν γερόντισσες που κράταγαν τα νυχτόβια φυλακισμένα στις ξηλωμένες τσέπες τους. Οι μέρες έστεκαν ακίνητες, με τους ήλιους καρφιστωμένους πάνω σε κεντήματα στους ασβεστωμένους τοίχους.

Η Αλεξάνδρα ξύπνησε από τον γδούπο του τσεκουριού πάνω στο ξύλο. Σηκώθηκε αθόρυβα σαν αλεπού. Στάθηκε στο παράθυρο κι έβλεπε το χνώτο της και τους δυο άντρες να παλεύουν με τα ξύλα. Πήγε στο τραπέζι της κουζίνας κι ανασηκώθηκε στις μύτες των ποδιών της για να φτάσει το ψωμί. Έχοντας τη φέτα της στο στόμα, φόρεσε το γκριζο φουστάνι, πήρε το τσίγκινο με το φαΐ και κίνησε για την καλύβα.

«Χτενίσου, αλλόκοτη, πλύσου, πρόβατο» άκουσε τη στριγκή φωνή της Πέτρας από μέσα και το 'βαλε στα πόδια.

Από το χώμα ανάβλυζε νερό λες και το δάσος ήταν φυτρωμένο μέσα σε λίμνη και ρούφαγε, πνιγόταν και ξεχειλίζει. Ως κι οι πέτρες έσταζαν.

Το λαχάνιασμα του ξυπόλυτου καθώς τρέχει.

Το θρόισμα καθώς το ξυπόλυτο πατάει το χορτάρι και παραμερίζει τα λουλούδια.

Το πλατσούρισμα του ξυπόλυτου καθώς βουτάει στις λάσπες.

Μαζεύτηκαν πολλά ξυπόλυτα τριγύρω στην καλύβα και περίμεναν τούφες τούφες να βγει κάποιος από μέσα να τα πάρει. Έτσι κι έγινε. Μόνο που δε βγήκε άνθρωπος να τα μαζέψει, αλλά ένας ήχος οξύς, διαπεραστικός, σαν καμπάνα που την ξύνανε και τη γρατζούναγαν τ' αγρίμια με τα νύχια τους.

Τα ξυπόλυτα σμίξανε φτιάχνοντας ένα άτακτο μπουλούκι και μπήκαν μέσα.

Μια ξυλόσομπα ίσα που άρχιζε να καίει τεμπέλικα τα πρώτα κούτσουρα. Οι τοίχοι έστεκαν ποτισμένοι κιτρινίλα, απ' τις γωνίες έχασκαν οι σοβάδες όπως τα ανοιχτά στόματα των κοιμισμένων γέρων κι απ' το ταβάνι κυμάτιζαν καμιά ντουζίνα μαύρες λίμνες υγρασία.

Ο δάσκαλος ψηλός, μακρόστενος, με λιγοστά άσπρα μαλλιά, ένα ζευγάρι γυαλιά στη στιβαρή του μύτη και δάχτυλα μακριά, στρεβλά σαν ξυλαράκια, μ' ένα αγωνιώδες τρέμουλο.

Αμίλητα πήγαν και κάθισαν στους πάγκους τους τα ξυπόλυτα, σηκώνοντας χλαπαταγή από θρανία που έτριζαν, αγκώνες που έσπρωχναν και πατούσες που μουρμούριζαν.

Όταν σχεδόν όλα ησύχασαν, ο δάσκαλος έβηξε και είπε «Ποιος θέλει να».

Αυτά θυμόταν η Αλεξάνδρα λεπτομερώς μέχρι εκείνη τη στιγμή, γιατί από εκεί κι ύστερα την προσοχή της τράβηξε ο μπάμπουρας που χτύπαγε επίμονα το τζάμι, ένας που σκούνταγε από πίσω και κρυφογέλαγε βάζοντας στις παλάμες το μουσούδι του, η γρατζουνιά στο θρανίο, το δεμένο μαντίλι στο κεφάλι, κάποια ποδιά, κάποια τρύπα στην ποδιά, το σύννεφο γίγαντας, η πείνα της, ο κρεμασμένος χάρτης, η πείνα της, το σύννεφο δράκος, οι κοροϊδίες από πίσω. Τα λόγια του δασκάλου έφταναν νανούρισμα που ακούμπαγε στα βλέφαρά της.

Την άλλη μέρα δεν πήγε. Στάθηκε παραδίπλα, μακριά από τα άλλα, κι όταν ακούστηκαν οι νυχιές στην καμπάνα, γύρισε την πλάτη της και βούτηξε στο δάσος. Αλάφρωσε η ψυχή της που δε θα κλεινόταν πάλι εκεί μέσα, το 'χε πάρει ήδη απόφαση στα επτά της η Αλεξάνδρα, ποτέ ξανά.

ο Ταξιδευτής

Η Φλαβία πήγαινε συχνά στο σπίτι των Δελλήδων, πότε για το ένα και πότε για το άλλο, για μια βασκανία, ένα μαντζούνι, μια κουβέντα ή απλώς γιατί ήξερε πως εκεί θα έβρισκε ένα πιάτο φαΐ κι ένα ξέχειλο ποτήρι ρακί. Υπήρχαν μάλιστα φορές που έσερνε μαζί της κάποιο ζώο, έναν γάιδαρο για να του βγάλει η Πέτρα την ακίδα από το πόδι να μην κουτσαίνει, μια κατσίκια που 'χε πετρώσει το γάλα της, ένα κουνέλι με ψώρα, όπως εκείνο που πρόβαλε τώρα διστακτικά τα μουστάκια απ' το καλάθι της καθώς εκείνη ανέβαινε τη σκάλα.

Η Φλαβία έσκυψε το κεφάλι της ευλαβικά για να χωρέσει από την πόρτα και, παρόλο που μπήκε προσέχοντας τα βήματά της, ωστόσο δεν κατάφερε να αποφύγει τη χλαπαταγή κατά την είσοδό της. Γέμισε την κουζίνα με τη θηριώδη κορμοστασιά της, ήταν ψηλή περίπου δυο μέτρα και βαριά ίσαμε ένα άλογο. Βολέυτηκε όπως όπως σε μία από τις καρέκλες της κουζίνας κι άφησε το πλεχτό καλάθι δίπλα της. Σήκωσε τα μανίκια κι άπλωσε τα στιβαρά της χέρια πάνω στο

τραπέζι. Ύστερα από λίγο άρχισε να ζουλάει κάτι ψίχουλα που είχαν ξεμείνει εκεί από το πρωινό και σαν να δίσταζε να πει.

«Τι τρέχει;» ρώτησε η Πέτρα.

«Πηχτός καπνός έπιασε το σπίτι, το τύλιξε από κάτω κι ανεβαίνει, δε βλέπουμε τα πόδια μας, τόσο πολύ».

«Τις κουτάλες τις διάβασες;»

«Δεν πρόλαβα. Όσπου να κάνω έτσι, τις είχε πετάξει στα σκυλιά η μάνα. Δε θέλει, λέει, να ξέρει. Φοβάμαι μην ήρθε ο Ταξιδευτής».

«Ο Ταξιδευτής είναι στου Ζήνωνα από προχθές. Τον είδα όταν πέρασα για το ψωμί» είπε η Πέτρα.

«Για ποιον πήγε;»

«Για τον γέρο».

«Πού το ξέρεις;»

«Είχε σταθεί κάτω από την κάσα της πόρτας και τον κοίταζε».

«Εσύ τον βλέπεις, Πέτρα. Πες μου πώς είναι;» ρώτησε η Φλαβία δισταχτικά ύστερα από ώρα, με φόβο, γιατί ήξερε πως έμπαινε σε απάτητα χωράφια.

Η Πέτρα την κοίταξε κι αναρωτήθηκε αν επιτρεπόταν να μιλήσει. Ίσως είχε γίνει κάποιο λάθος στην περίπτωση της, κανείς άλλος δεν τον είχε δει ποτέ, μόνον αυτή μπορούσε να δει τον Ταξιδευτή. Αν έπρεπε ή όχι να μιλάει γι' αυτό το θέμα, αυτό δεν το ήξερε.

«Γι' αυτά τα πράματα, Φλαβία, καλύτερα να 'χει κανείς τον νου του και να σέβεται» της είπε, αλλά ύστε-

ρα σαν να το καλοσκέφτηκε, ποιος στην οργή βάζει τους κανόνες... «Έχει θολά μάτια» είπε τελικά.

«Φαίνεται; Πως έρχεται από τους πεθαμένους, φαίνεται;»

«Τα μάτια του είναι σαν το γάλα, τι να σου πω, το βλέπεις πως δεν είναι μήτε με τους ζωντανούς μήτε με τους αποθαμένους».

«Δεν τον φοβάσαι; Μην έρθει σπίτι σου; Δε θες να τον ρωτήσεις; Αφού τον βλέπεις».

«Έχει έρθει σπίτι μου. Του 'χω μιλήσει» είπε κοφτά η Πέτρα κι η Φλαβία ανατρίχιασε «μα δε μου απάντησε ποτέ».

Μετά δε μίλησαν άλλο κι η Φλαβία κοιτούσε τα μυρμήγκια που έσερναν τα πατημένα ψίχουλα πάνω στο τραπέζι ώσπου να γεμίσει η Πέτρα το ποτήρι της ρακί.

«Το σπίτι σου είναι ψηλά, η ομίχλη ήταν, σίγουρα πράγματα».

«Μπορεί» είπε η Φλαβία.

«Κουνέλι έχεις στο καλάθι;» τη ρώτησε η Πέτρα.

«Είναι ψωριάτικο» απάντησε αυτή «θα μου τα κολλήσει όλα. Θα του φτιάξεις κάτι να φύγει η ψώρα;».

«Να δω» απάντησε εκείνη κι έσκυψε στα μαντζούνια της.

Ο αέρας φύσηξε άξαφνα συστρέφοντας μεμιάς τις κορφές των δέντρων, που ψιθύρισαν μονότονα κι επίμονα: «Χρυσώ, Χρυσώ».